

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЗАХІДНОУКРАЇНСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ЮРИДИЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ
Кафедра міжнародного та європейського права

Міждисциплінарна курсова робота

на тему:

**СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО І НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА:
СУЧАСНІ МОДЕЛІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ
МІЖНАРОДНИХ НОРМ**

Студента 3 курсу МП-31 групи

Галузь знань 29 Міжнародні відносини

Спеціальність 293 Міжнародне право

Пахалюка Д.П.

Науковий керівник:

кандидат юридичних наук, доцент, завідувач

кафедри міжнародного та європейського права

Саванець Людмила Михайлівна

Національна шкала: _____

Кількість балів: _____

Оцінка: ECTS _____

Члени комісії:

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

_____	_____
(підпис)	(прізвище та ініціали)

Тернопіль – 2026

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1.	
ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВВІДНОШЕННЯ	
МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА	
1.1. Поняття, сутність та принципи взаємодії міжнародного і національного права.....	6
1.2. Основні доктринальні підходи до співвідношення правових систем (монізм, дуалізм та їх сучасні трансформації)	9
РОЗДІЛ 2.	
СУЧАСНІ МОДЕЛІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ	
НОРМ У НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ	
2.1. Форми та механізми імплементації міжнародного права у внутрішнє законодавство.....	12
2.2. Порівняльний аналіз моделей імплементації в різних правових системах світу.....	14
РОЗДІЛ 3.	
ВПЛИВ МОДЕЛЕЙ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ	
МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ НОРМ	
3.1. Критерії ефективності міжнародних норм у національному праві.....	17
3.2. Проблеми та перспективи підвищення ефективності імплементації міжнародного права в Україні.....	19
ВИСНОВКИ.....	23
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	26
ДОДАТКИ.....	29

ВСТУП

Актуальність дослідження. У сучасних умовах глобалізації, інтеграційних процесів та посилення впливу міжнародного права на внутрішнє життя держав проблема співвідношення міжнародного і національного права набуває особливої гостроти. Міжнародні норми все глибше проникають у національні правові системи, регулюючи не лише міждержавні відносини, але й права та обов'язки громадян, діяльність органів влади та судів. Водночас ефективність міжнародного права значною мірою залежить від того, наскільки успішно його норми імплементуються у внутрішнє законодавство держав.

Для України це питання є особливо актуальним через європейський курс держави, необхідність виконання Угоди про асоціацію з Європейським Союзом, імплементацию рішень Європейського суду з прав людини, а також виклики, пов'язані з воєнним станом, захистом територіальної цілісності та відновленням країни відповідно до міжнародних стандартів. Недосконалість механізмів імплементации призводить до колізій між нормами, затримок у виконанні міжнародних зобов'язань та зниження ефективності міжнародного права в національному правопорядку. Саме тому вивчення теоретичних засад співвідношення міжнародного і національного права, сучасних моделей їхньої імплементации та впливу цих моделей на ефективність міжнародних норм має важливе значення для розвитку української правової системи.

Науково-практичне значення. Дослідження має як теоретичне, так і практичне значення. У науковому плані воно сприяє поглибленню розуміння сучасних трансформацій монізму та дуалізму, розвитку теорії імплементации міжнародного права та визначенню критеріїв ефективності міжнародних норм у національному праві. Практичне значення полягає в тому, що результати роботи можуть бути використані для вдосконалення національного законодавства, розробки рекомендацій щодо підвищення

ефективності механізмів імплементації, а також у правозастосовній діяльності судів і органів виконавчої влади.

Об'єктом дослідження є суспільні відносини, що виникають у процесі взаємодії міжнародного і національного права в умовах сучасного глобального правового простору.

Предметом дослідження є теоретичні засади, сучасні моделі імплементації міжнародно-правових норм у національні правові системи та їхній вплив на ефективність міжнародних норм, з особливим акцентом на досвід України.

Метою дослідження є комплексне дослідження співвідношення міжнародного і національного права через призму сучасних моделей імплементації та визначення їхнього впливу на ефективність міжнародно-правових норм.

Методи дослідження. Юридичний метод (формально-юридичний) застосовувався для аналізу нормативно-правових актів та міжнародних договорів. Порівняльно-правовий метод використовувався для зіставлення моделей імплементації в різних правових системах світу та в Україні. Історико-правовий метод допоміг простежити еволюцію доктринальних підходів (монізм і дуалізм). Системно-структурний метод застосовувався для вивчення взаємозв'язків між теоретичними засадами, моделями імплементації та критеріями ефективності. Крім того, були використані методи аналізу, синтезу та узагальнення наукових джерел.

Завдання дослідження включають аналіз таких аспектів:

- розкриття поняття, сутності та принципів взаємодії міжнародного і національного права;
- дослідження основних доктринальних підходів до співвідношення правових систем (монізм, дуалізм та їх сучасні трансформації);
- характеристику форм та механізмів імплементації міжнародного права у внутрішнє законодавство;

- проведення порівняльного аналізу моделей імплементації в різних правових системах світу;
- визначення критеріїв ефективності міжнародних норм у національному праві;
- виявлення проблем та перспектив підвищення ефективності імплементації міжнародного права в Україні.

Наукова база дослідження. Наукову основу роботи становлять праці вітчизняних і зарубіжних учених у галузі міжнародного публічного права, зокрема праці М. М. Антоновича, Х. Н. Бехруза, А. В. Войціховського, В. В. Мицика, В. М. Репецького, а також класичні та сучасні роботи зарубіжних авторів - А. Кассезе, М. Н. Шоу, Д. Шелтон, П. Х. Вердье та інших. Нормативну базу складають Конституція України, Закони України «Про міжнародні договори України» та «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Віденська конвенція про право міжнародних договорів 1969 року, Статут ООН та інші міжнародні акти.

Структура курсової роботи. Курсова робота складається зі вступу, трьох розділів, що включають шість підрозділів, висновків, списку використаних джерел, який містить 26 найменувань та трьох додатків. Загальний обсяг роботи складає 33 сторінки.

РОЗДІЛ 1.

ТЕОРЕТИКО-ПРАВОВІ ЗАСАДИ СПІВВІДНОШЕННЯ МІЖНАРОДНОГО ТА НАЦІОНАЛЬНОГО ПРАВА

1.1. Поняття, сутність та принципи взаємодії міжнародного і національного права

Співвідношення міжнародного і національного (внутрішньодержавного) права є однією з фундаментальних проблем теорії права, що має глибокі історичні корені та особливу актуальність у сучасних умовах глобалізації, інтеграційних процесів і посилення впливу міжнародних норм на внутрішнє життя держав. Міжнародне право як система норм, що регулює відносини між державами та іншими суб'єктами міжнародного спілкування, і національне право, яке регулює суспільні відносини всередині держави, не існують ізольовано. Вони перебувають у «постійній взаємодії, взаємозв'язку та взаємовпливі, що проявляється як на рівні створення норм, так і на рівні їх реалізації та застосування» [12].

Поняття взаємодії міжнародного і національного права охоплює різноманітні форми їхнього контакту: взаємний вплив на процес правотворчості, узгодження змісту норм, забезпечення виконання міжнародних зобов'язань через національні механізми, а також вирішення колізій між нормами двох систем. Сутність цієї взаємодії полягає в тому, що міжнародне право, з одного боку, обмежує державний суверенітет у певних сферах (наприклад, через принципи заборони застосування сили, поваги прав людини, невтручання у внутрішні справи), а з іншого національне право забезпечує ефективну реалізацію міжнародних норм на внутрішньодержавному рівні. Без такої взаємодії міжнародне право ризикує «залишатися «мертвим» правом, позбавленим реального примусового механізму, оскільки воно значною мірою залежить від волі держав і їхніх внутрішніх інститутів» [12; 15].

Як зазначає М. М. Антонович, «взаємодія міжнародного та національного права є об'єктивним процесом, зумовленим глобалізацією

та необхідністю гармонізації правових систем для ефективного міжнародного співробітництва» [1]. Міжнародне право стає частиною національного правопорядку не автоматично, а через спеціальні механізми, передбачені конституціями та законодавством держав.

Сутність взаємодії розкривається через кілька ключових аспектів. По-перше, це взаємовплив джерел права: міжнародні договори, звичаї та принципи можуть впливати на зміст національного законодавства, а національна практика держав, у свою чергу, сприяє формуванню міжнародних звичаїв (наприклад, через *opinio juris*). По-друге, це функціональна взаємозалежність: «держава, ратифікуючи міжнародний договір, бере на себе зобов'язання привести своє внутрішнє право у відповідність із ним (принцип *pacta sunt servanda*)» [12]. По-третє, це «ієрархічна взаємодія у випадку колізій, де пріоритет часто надається міжнародним нормам, особливо загальновизнаним принципам і нормам *jus cogens*». [2].

Важливу роль у розумінні сутності відіграє принцип добросовісного виконання міжнародних зобов'язань, закріплений у Статуті ООН (ст. 2) та Віденській конвенції про право міжнародних договорів 1969 р. (ст. 26, 27). Держава не може посилається на положення свого внутрішнього права як на виправдання для невиконання міжнародного договору. «Держава, яка уклала міжнародний договір, зобов'язана привести відповідно до нього норми національного законодавства» [4, ст. 27; 26, ст. 331].

Принципи взаємодії міжнародного і національного права включають:

1. Принцип верховенства міжнародного права у сфері міжнародних відносин і щодо загальновизнаних норм. Згідно зі ст. 18 Декларації про державний суверенітет України (1990 р.), пріоритет загальновизнаних норм міжнародного права перед нормами внутрішньодержавного права проголошено як один із засадничих підходів молодій українській державності [5, ст. 429].

2. Принцип інкорпорації (або трансформації) міжнародних норм у національне законодавство. Чинні міжнародні договори України, згода на

обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства (ст. 9 Конституції України) [11, ст. 141]. Закон України «Про міжнародні договори України» (ст. 19) уточнює, що якщо міжнародним договором встановлено інші правила, ніж у національному акті, застосовуються правила договору [7, ст. 540].

3. Принцип гармонізації та узгодження правових систем. Національне законодавство має бути приведене у відповідність із міжнародними зобов'язаннями держави, що забезпечує єдність правового простору та запобігає колізіям.

4. Принцип прямої дії певних міжнародних норм (зокрема, у сфері прав людини), якщо вони є достатньо точними, ясними та не потребують додаткової імплементації. Це особливо характерно для норм Європейської конвенції з прав людини та практики Європейського суду з прав людини, виконання рішень якого забезпечується спеціальним Законом України № 3477-IV [8, ст. 260].

5. Принцип суверенітету держави як обмежувача безмежного проникнення міжнародного права. Національне право зберігає верховенство у сфері, не врегульованій міжнародними нормами, а Конституція України має найвищу юридичну силу [11, ст. 141].

У контексті України взаємодія має змішаний характер: елементи монізму (визнання ратифікованих договорів частиною національного законодавства) поєднуються з елементами дуалізму (необхідність ратифікації для набуття чинності). Це дозволяє балансувати між міжнародними зобов'язаннями та захистом конституційного ладу. Як підкреслює В. В. Мицик, «міжнародне право у світі динамічних змін вимагає постійного узгодження з національними правовими системами для забезпечення ефективності глобального правопорядку» [12, с. 45–50 (приблизно, за змістом)].

Таким чином, взаємодія міжнародного і національного права це не статичний стан, а динамічний процес, спрямований на гармонізацію двох правових систем у інтересах міжнародного співтовариства та окремих

держав. Її ефективність залежить від політичної волі держави, якості національного законодавства та розвитку міжнародних інститутів.

1.2. Основні доктринальні підходи до співвідношення правових систем (монізм, дуалізм та їх сучасні трансформації)

Доктринальні підходи до співвідношення міжнародного та національного права традиційно групуються навколо двох основних теорій: монізму та дуалізму. Ці теорії виникли в кінці XIX - на початку XX ст. і продовжують впливати на сучасну правову науку та практику держав, хоча сьогодні вони зазнають значних трансформацій під впливом глобалізації, регіональної інтеграції та розвитку прав людини.

Моністична теорія виходить із визнання міжнародного та національного права єдиною правовою системою (єдиним правопорядком). Моністи вважають, що обидві системи утворюють єдність, де норми взаємодіють безпосередньо. У межах монізму виділяють два основні напрями:

- Монізм з приматом міжнародного права (Г. Кельзен, Г. Лаутерпахт та ін.). Міжнародне право є «вищим щодо національного; у разі колізії міжнародна норма має перевагу» [19]. Це відображає ідею універсального правопорядку, де суверенітет держави обмежений міжнародним правом. Як зазначає А. Кассезе, «міжнародне право не є самодостатнім без підтримки національних систем, але в ієрархії воно посідає вище місце» [19, с. 213–215].

- Монізм з приматом національного права (пов'язаний з гегелівською традицією, А. Цорн та ін.). Національне право вважається первинним, а міжнародне «зовнішнім державним правом». Цей підхід рідко застосовується сьогодні, оскільки суперечить ідеї міжнародного співтовариства.

Моністичний підхід сприяє прямій дії міжнародних норм у національних судах без додаткової трансформації. Приклади: Нідерланди, Франція (у певних аспектах).

Дуалістична теорія (Г. Тріпель, Д. Анцілотті, радянська школа - Г. Тункін, І. Лукашук) розглядає міжнародне та національне право як дві самостійні, паралельні системи з різними суб'єктами, джерелами та сферами регулювання. Міжнародне право регулює міждержавні відносини, а національне - внутрішні. Для застосування міжнародної норми всередині держави необхідна її трансформація (інкорпорація) у національне законодавство через спеціальний акт. Без такої трансформації міжнародне право не має внутрішньої сили. «Найпоширенішою концепцією є, вочевидь, дуалістична, яка виходить з того, що між цими двома правовими системами не існує якогось підпорядкування, кожна діє у своїй сфері» [0; 42].

Дуалізм акцентує увагу на суверенітеті держави: держава сама вирішує, коли і як впускати міжнародні норми у свій правопорядок. Приклади: Великобританія, більшість країн з англо-саксонською традицією (з елементами).

Сьогодні чисті форми обох теорій вважаються застарілими і не відображають реальної практики. Більшість держав застосовують змішані (гібридні) моделі, що поєднують елементи обох підходів. Глобалізація, розвиток права ЄС, системи захисту прав людини (ЄСПЛ) та універсальних механізмів ООН призвели до появи нових концепцій:

- Глобальний правовий плюралізм це визнання множинності правових систем (міжнародної, національних, регіональних, транснаціональних), що взаємодіють без жорсткої ієрархії. Норми конкурують і узгоджуються в конкретних сферах [2; 21].

- Глобальний конституціоналізм це ідея «світової конституції» або конституціоналізації міжнародного права, де загальновизнані принципи (права людини, верховенство права) набувають конституційного статусу.

- Теорія гармонізації або «поміркованого монізму» це синтез дуалізму та примату міжнародного права. Міжнародні норми мають перевагу, але їх застосування регулюється національним правом [1; 3].

У практиці багатьох держав (включаючи Україну) спостерігається презумптивний монізм у рамках дуалістичної основи: ратифіковані договори стають частиною національного законодавства (моністичний елемент), але для набуття чинності потрібна ратифікація (дуалістичний елемент). Стаття 9 Конституції України фіксує саме такий підхід: «ратифіковані договори це частина національного законодавства, з пріоритетом над законами (крім Конституції). Укладення договорів, що суперечать Конституції, можливе лише після внесення змін до неї» [11, ст. 141].

Як зазначають сучасні дослідники, «монізм і дуалізм вважаються багатьма вченими застарілими теоріями, проте вони продовжують формувати позицію держав щодо застосування міжнародного права» [1]. У контексті прав людини монізм посилюється через пряму дію конвенцій, тоді як у сфері торгівлі чи інвестицій частіше застосовуються дуалістичні механізми.

Порівняльний аналіз показує, що ефективність міжнародних норм залежить не стільки від вибору «чистої» теорії, скільки від якості національних механізмів імплементації та політичної волі держави. Сучасні трансформації ведуть до функціонального підходу, де головним критерієм є забезпечення compliance (відповідності) міжнародним зобов'язанням незалежно від теоретичної моделі [20; 25].

Таким чином, доктринальні підходи еволюціонували від жорсткого протиставлення монізму та дуалізму до гнучких гібридних моделей, що краще відповідають реаліям глобального правового простору. Для України характерний збалансований підхід, який поєднує визнання міжнародних договорів частиною національного права з збереженням верховенства Конституції, що сприяє як ефективній імплементації, так і захисту національних інтересів.

РОЗДІЛ 2.

СУЧАСНІ МОДЕЛІ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ НОРМ У НАЦІОНАЛЬНІ ПРАВОВІ СИСТЕМИ

2.1. Форми та механізми імплементації міжнародного права у внутрішнє законодавство

Імплементація міжнародно-правових норм у внутрішнє законодавство являє собою складний організаційно-правовий процес, спрямований на забезпечення виконання державою взятих на себе міжнародних зобов'язань шляхом перенесення або адаптації цих норм у національну правову систему. Як зазначає М. М. Антонович, «імплементація є необхідною умовою ефективності міжнародного права, оскільки без механізмів його впровадження в національне законодавство міжнародні норми ризикують залишатися декларативними» [1, с. 210–215]. Сутність імплементації полягає не лише в формальному включенні міжнародних норм, але й у створенні реальних правових та організаційних умов для їх практичної реалізації суб'єктами національного права.

Основні форми імплементації включають рецепцію, трансформацію та відсилання. Рецепція передбачає текстуальне повторення змісту міжнародно-правової норми в національному нормативно-правовому акті. Трансформація полягає в «переробці тексту міжнародного акта або окремих його положень з урахуванням специфіки національної правової системи та прийняття на цій основі нових норм внутрішнього права». Відсилання є «вказівкою у внутрішньодержавному акті на міжнародне право як на джерело, що безпосередньо регулює відповідні відносини» [4; 12, с. 320–330].

У доктрині виділяють також пряму (автоматичну) інкорпорацію та опосередковану імплементацію. Пряма інкорпорація характерна для моделей, близьких до монізму, коли ратифікований міжнародний договір набуває чинності як частина національного законодавства без додаткових законодавчих актів. Опосередкована імплементація вимагає «прийняття спеціального національного закону або внесення змін до чинного

законодавства, що типово для дуалістичних підходів» [2, с. 140–150; 15, с. 127–135].

Механізми імплементації охоплюють правотворчу, правотлумачну та правозастосовну діяльність. Правотворчий механізм включає «ратифікацію міжнародних договорів, прийняття законів про їх виконання або внесення змін до національного законодавства». Правотлумачний механізм передбачає «офіційне тлумачення міжнародних норм національними органами з метою їх узгодження з внутрішнім правом». Правозастосовний механізм «реалізується через діяльність судів, органів виконавчої влади та інших суб'єктів, які застосовують міжнародні норми безпосередньо або через національні акти» [10; 13, с. 152–155].

В Україні механізм імплементації має змішаний характер. Згідно зі ст. 9 Конституції України «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства України» [11, ст. 141]. Якщо міжнародним договором України «встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору» [7, ст. 540]. Це положення закріплює презумпцію пріоритету міжнародних норм над звичайними законами, що свідчить про елементи моністичного підходу. Водночас «для набуття чинності міжнародним договором необхідна ратифікація, що відображає дуалістичні риси» [9; 3, с. 544–550].

Закон України «Про міжнародні договори України» деталізує процедуру: «ратифікація здійснюється у формі закону, а для договорів, що стосуються прав і свобод людини, обов'язковою є згода Верховної Ради» [7]. Додатковим механізмом є Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», який забезпечує «імплементацію рішень ЄСПЛ через внесення змін до законодавства та правозастосовну практику» [8, ст. 260].

Як підкреслює В. В. Мицик, «імплементація міжнародного права вимагає не лише формального включення норм, але й створення

ефективних організаційних структур для їх реалізації» [12, с. 410–420]. Сучасні механізми включають також моніторинг виконання міжнародних зобов'язань через спеціальні комісії, звіти перед міжнародними органами та участь у міжнародному контролі.

Таким чином, форми та механізми імплементації є динамічними і залежать від обраної державою моделі співвідношення правових систем. Вони забезпечують перехід від міжнародного зобов'язання до реальної поведінки суб'єктів національного права, сприяючи гармонізації двох правопорядків.

2.2. Порівняльний аналіз моделей імплементації в різних правових системах світу

Порівняльний аналіз моделей імплементації міжнародного права в національних правових системах свідчить про значну різноманітність підходів, зумовлену історичними, культурними та конституційними особливостями держав. Традиційно виділяють «моністичну, дуалістичну та гібридні (змішані) моделі, хоча в сучасній практиці чисті форми зустрічаються рідко» [19; 21; 23, с. 1220–1230].

Моністична модель характеризується визнанням єдності міжнародного та національного права як частин єдиного правопорядку. Міжнародні норми після ратифікації застосовуються безпосередньо національними судами без додаткової трансформації. Прикладом є Нідерланди, де конституційні положення передбачають пряму дію міжнародних договорів і навіть пріоритет норм міжнародного права над конституцією в певних випадках. Подібний підхід спостерігається у Франції та деяких інших країнах континентальної Європи, де «ратифіковані договори набувають статусу, що перевищує звичайні закони» [24; 15, с. 130–132].

Дуалістична модель виходить із принципу роздільності двох правових систем. Міжнародний договір «не має внутрішньої сили, доки не буде трансформований у національне законодавство через спеціальний акт

парламенту». Класичним прикладом є Великобританія, де для застосування міжнародного договору необхідний акт Парламенту (incorporation by statute). Аналогічний підхід характерний для багатьох країн англосаксонської правової сім'ї, включаючи Австралію та Канаду в певних аспектах» [20; 25, с. 514–520].

У Сполучених Штатах Америки модель є змішаною: «само-виконувані (self-executing) договори застосовуються безпосередньо, тоді як не-само-виконувані вимагають законодавчої імплементації». Верховний Суд США часто визначає, чи є договір само-виконуваним [23].

Гібридні моделі поєднують елементи монізму та дуалізму. Україна належить саме до такої категорії. Стаття 9 Конституції України проголошує «ратифіковані договори частиною національного законодавства з пріоритетом над законами (крім Конституції), що наближає модель до монізму». Водночас процедура ратифікації та необхідність приведення законодавства у відповідність відображають дуалістичні риси [11; 9; 3, с. 181–186]. Як зазначає Н. В. Іванюк, «в умовах інтеграційних процесів Україна відійшла від радянського дуалізму в бік домінування міжнародного права» [9, с. 184].

Порівнюючи моделі, варто відзначити, що моністичні системи забезпечують швидшу та ефективнішу імплементацію, особливо в сфері прав людини, але можуть створювати ризики для конституційного суверенітету. Дуалістичні системи «краще захищають національний правопорядок, проте часто призводять до затримок у виконанні міжнародних зобов'язань і колізій» [21; 1, с. 250–260].

У країнах Європейського Союзу спостерігається посилення моністичного елементу через пряму дію права ЄС, що впливає й на імплементацію міжнародних норм. У Німеччині, наприклад, «міжнародні договори після ратифікації стають частиною федерального права і можуть мати пріоритет над звичайними законами» [23].

Сучасні тенденції свідчать про еволюцію моделей у бік гібридності та функціонального підходу. Багато держав поєднують пряму дію для

норм прав людини (зокрема, через практику ЄСПЛ) з трансформацією для технічних або торговельних договорів. Як підкреслює М. Н. Шоу, «вибір моделі впливає на ефективність міжнародного права, але головним фактором залишається політична воля держави та якість національних механізмів» [23, с. 1225–1228].

Для України порівняльний аналіз має практичне значення: досвід моністичних систем (Нідерланди, Франція) може бути корисним для посилення прямої дії норм у сфері прав людини, тоді як дуалістичні елементи допомагають зберегти баланс з конституційним ладом. Як зазначає Т. Ріяд, «норми міжнародного права у внутрішньодержавних системах вимагають гнучких механізмів, що поєднують швидкість імплементації з захистом національних інтересів» [15, с. 130–135].

Отже, порівняльний аналіз демонструє, що сучасні моделі імплементації є гнучкими та контекстуальними. Ефективність залежить не стільки від теоретичної чистоти моделі, скільки від узгодженості національного законодавства, судової практики та інституційної спроможності держави.

РОЗДІЛ 3.

ВПЛИВ МОДЕЛЕЙ ІМПЛЕМЕНТАЦІЇ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ МІЖНАРОДНО-ПРАВОВИХ НОРМ

3.1. Критерії ефективності міжнародних норм у національному праві

Ефективність міжнародно-правових норм у національному праві є ключовим показником того, наскільки міжнародне право здатне впливати на реальну поведінку держав і суб'єктів внутрішнього права, а не залишатися лише декларативним інструментом. Як зазначає М. Н. Шоу, «ефективність міжнародного права залежить не стільки від його формального існування, скільки від ступеня його інтеграції в національні правові системи та реального виконання» [23, с. 1220–1230]. Вплив моделей імплементації на цю ефективність є прямим: моністичні підходи часто забезпечують швидшу та безпосереднішу дію норм, тоді як дуалістичні можуть створювати бар'єри, але водночас дозволяють краще адаптувати міжнародні стандарти до національних особливостей.

Основні критерії ефективності міжнародних норм у національному праві можна систематизувати за кількома групами. По-перше, це критерій формальної інкорпорації (або трансформації). Норма вважається ефективною, якщо вона належним чином введена в національну правову систему через ратифікацію, прийняття відповідного закону або інший механізм. Згідно зі ст. 9 Конституції України, «чинні міжнародні договори, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України, є частиною національного законодавства» [11, ст. 141]. Це положення є важливим критерієм, оскільки без формальної інкорпорації міжнародна норма не може бути застосована національними судами чи органами влади.

По-друге, критерій пріоритету та колізійного регулювання. Ефективність проявляється в тому, чи має міжнародна норма перевагу над національними актами у разі колізії. Закон України «Про міжнародні договори України» закріплює правило: «якщо міжнародним договором

встановлено інші правила, ніж ті, що передбачені законодавством України, то застосовуються правила міжнародного договору» [7, ст. 540]. Аналогічний підхід закріплено у Віденській конвенції про право міжнародних договорів, яка «забороняє державі посилається на положення свого внутрішнього права як на виправдання для невиконання договору» [4, ст. 27; 26, ст. 331]. «Держава не може посилається на положення свого внутрішнього права як на підставу для невиконання міжнародного договору» [4].

По-третє, критерій прямої дії (self-executing). Міжнародна норма є ефективною, якщо вона є достатньо чіткою, точною та повною, щоб застосовуватися безпосередньо національними судами без додаткової імплементації. Це особливо характерно для норм у сфері прав людини. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» забезпечує пряму дію рішень ЄСПЛ у національній практиці [8, ст. 260]. Як підкреслює Д. Шелтон, «ефективність залежить від здатності норм бути безпосередньо застосованими в національних судах» [24].

По-четверте, критерій compliance (відповідності та виконання). Ефективність вимірюється реальним ступенем дотримання норм державою та її органами. А. Чейз і А. Х. Чейз зазначають, що «compliance є центральним елементом сучасного розуміння ефективності міжнародного права, оскільки навіть ідеально імplementована норма може залишатися недієвою без політичної волі та інституційної спроможності» [20, с. 417]. Критерій compliance включає регулярний моніторинг, звітування перед міжнародними органами та відсутність систематичних порушень.

По-п'яте, критерій судової та адміністративної практики. Ефективність проявляється в тому, наскільки національні суди та органи виконавчої влади активно посилаються на міжнародні норми у своїх рішеннях і діях. Порівняльний аналіз показує, що «в моністичних системах (наприклад, Нідерланди, Франція) судова практика частіше застосовує міжнародне право безпосередньо, що підвищує ефективність» [21; 25, с.

514–550]. У дуалістичних системах ефективність нижча через необхідність додаткової трансформації.

По-шосте, критерій інституційної та організаційної підтримки. Ефективність залежить від наявності спеціальних механізмів: комісій з імплементації, навчальних програм для суддів і чиновників, фінансування заходів з гармонізації законодавства. Як зазначає Н. В. Камінська, «сучасні концептуальні підходи вимагають модернізації механізмів імплементації для підвищення їхньої ефективності» [10, с. 154–163].

По-сьоме, критерій впливу на поведінку суб'єктів права. Найвищий рівень ефективності досягається, коли міжнародні норми змінюють реальну практику державних органів, бізнесу та громадян. Це включає запобігання порушенням, забезпечення прав людини, виконання зобов'язань у сфері екології, торгівлі тощо.

Моделі імплементації суттєво впливають на ці критерії. Моністичні моделі зазвичай підвищують ефективність за рахунок прямої дії та пріоритету, але можуть створювати ризики для національного суверенітету. Дуалістичні моделі забезпечують кращу адаптацію, але часто знижують швидкість і повноту виконання. Гібридні моделі, до яких належить Україна, намагаються поєднувати переваги обох підходів [3; 12, с. 410–420; 15, с. 127–139].

Для кращого візуального розуміння, ми створили таблицю у Додатку А.

Таким чином, критерії ефективності є багатоаспектними і взаємопов'язаними. Вони дозволяють об'єктивно оцінювати, наскільки модель імплементації сприяє перетворенню міжнародних норм на дієвий інструмент регулювання внутрішніх відносин.

3.2. Проблеми та перспективи підвищення ефективності імплементації міжнародного права в Україні

Україна як держава з гібридною моделлю імплементації (поєднання моністичних і дуалістичних елементів) стикається з низкою системних

проблем, що знижують ефективність міжнародно-правових норм у національному правопорядку. Водночас існують значні перспективи для їх подолання, особливо в контексті європейської інтеграції та повоєнного відновлення.

Основні проблеми імплементації можна розділити на концептуальні, нормативні, інституційні та практичні. Концептуальні проблеми пов'язані з відсутністю єдиного уніфікованого підходу до розуміння імплементації. Як зазначає Н. В. Камінська, «в українській доктрині та законодавстві бракує чіткого визначення поняття, природи та змісту імплементації міжнародного права, що призводить до фрагментарності механізмів» [10, с. 154–163].

Нормативні проблеми включають колізії між міжнародними зобов'язаннями та національним законодавством, а також неповне приведення законів у відповідність до ратифікованих договорів. Хоча ст. 9 Конституції України проголошує «міжнародні договори частиною національного законодавства» [11, ст. 141], на практиці часто виникають затримки з внесенням змін до кодексів і законів. Закон України «Про міжнародні договори України» «регулює процедуру, але не завжди забезпечує оперативність» [7, ст. 540].

Інституційні проблеми полягають у недостатній координації між органами влади. Відсутність єдиного центрального органу, відповідального за моніторинг імплементації всіх міжнародних зобов'язань, призводить до фрагментації зусиль. Судова практика не завжди послідовно застосовує міжнародні норми, особливо в сферах, що не стосуються прав людини. Як підкреслює А. А. Пальченко, «особливості імплементації норм міжнародного та європейського права потребують кращої організаційної підтримки» [13, с. 150–158].

Практичні проблеми посилюються в умовах воєнного стану та тимчасової окупації територій. Недостатній рівень міжнародно-правової культури серед посадовців, військовослужбовців і населення, брак системного навчання та матеріально-технічних ресурсів знижують

ефективність виконання норм міжнародного гуманітарного права та прав людини. Т. М. Слінько зазначає «виклики в імplementації європейських стандартів у сфері свободи вираження поглядів» [16, с. 252–260]. Крім того, «обмежені фінансові можливості та навантаження на судову систему ускладнюють виконання рішень міжнародних органів, зокрема ЄСПЛ» [8].

Для узагальнення наших тверджень, ми створили таблицю, яка зображена в Додатку Б.

Порівняльний аналіз показує, що «в Україні елементи монізму (пряма дія ратифікованих договорів) позитивно впливають на ефективність у сфері прав людини, але дуалістичні риси (необхідність ратифікації та додаткових актів) створюють затримки в інших галузях» [9; 18; 3, с. 181–186].

Перспективи підвищення ефективності є багатообіцяльними. По-перше, необхідна модернізація національного законодавства шляхом прийняття спеціального закону про імplementацію міжнародного права або внесення змін до Конституції для чіткішого закріплення механізмів. По-друге, створення єдиного координаційного центру (наприклад, міжвідомчої комісії) з моніторингу виконання міжнародних зобов'язань дозволить систематизувати роботу.

По-третє, посилення судової практики через обов'язкове навчання суддів міжнародному праву та запровадження принципу конформного тлумачення національного законодавства відповідно до міжнародних стандартів. По-четверте, «активне використання досвіду країн ЄС для вдосконалення гібридної моделі України: поєднання прямої дії для самовиконуваних норм з ефективною трансформацією для технічних зобов'язань» [15; 2, с. 140–150].

По-п'яте, розвиток цифрових інструментів моніторингу імplementації та підвищення рівня міжнародно-правової освіти в навчальних закладах. В. М. Репецький підкреслює, що «в світі динамічних змін міжнародне право вимагає постійного узгодження з національними системами для забезпечення майбутнього правопорядку» [14, с. 300–350].

У контексті європейської інтеграції перспективи пов'язані з виконанням Угоди про асоціацію з ЄС, що вимагає глибокої гармонізації законодавства. Ратифікація Римського статуту МКС та повна імплементація його норм також можуть стати каталізатором підвищення ефективності в сфері міжнародного кримінального права.

Як зазначає В. Ю. Чижмарь, «способи імплементації міжнародних стандартів в Україні потребують удосконалення для кращого забезпечення виборчих прав та інших демократичних стандартів» [18, с. 131–137]. Загалом, перспективи залежать від політичної волі, інституційних реформ та міжнародної підтримки.

Задля підтвердження наших гіпотез, ми детально розглянули пересадку підвищення ефективності імплементації міжнародного права в Україні в Додатку В.

Таким чином, попри існуючі проблеми, Україна має значний потенціал для підвищення ефективності імплементації міжнародного права. Реалізація запропонованих заходів дозволить перетворити міжнародні норми на дієвий інструмент захисту національних інтересів, забезпечення прав людини та інтеграції в європейський правовий простір.

ВИСНОВКИ

Співвідношення міжнародного і національного права є фундаментальною теоретичною та практичною проблемою сучасного правознавства. У розділі 1 розкрито поняття, сутність та принципи взаємодії цих двох правових систем. Встановлено, що взаємодія носить об'єктивний, динамічний характер і проявляється через взаємовплив джерел права, функціональну взаємозалежність та ієрархічне регулювання колізій. Основними принципами такої взаємодії є верховенство міжнародного права щодо загальновизнаних норм, інкорпорація міжнародних договорів у національне законодавство, гармонізація правових систем, принцип прямої дії окремих міжнародних норм та збереження державного суверенітету. В Україні цей процес регулюється ст. 9 Конституції України та Законом «Про міжнародні договори України», що поєднує елементи монізму та дуалізму.

Доктринальні підходи до співвідношення міжнародного та національного права еволюціонували від класичних теорій монізму і дуалізму до сучасних гібридних та плюралістичних моделей. Моністична теорія розглядає обидві системи як єдиний правопорядок з пріоритетом міжнародного права, тоді як дуалістична підкреслює їхню самостійність і необхідність трансформації міжнародних норм у національне законодавство. Сучасні трансформації свідчать про перехід до функціонального підходу, глобального правового плюралізму та поміркованого монізму, що краще відповідає реаліям глобалізації та регіональної інтеграції. Для України характерний збалансований гібридний підхід, який забезпечує як ефективну імплементацію міжнародних зобов'язань, так і захист конституційного ладу.

У розділі 2 проаналізовано сучасні моделі імплементації міжнародно-правових норм у національні правові системи. Встановлено, що основними формами імплементації є рецепція, трансформація та відсилання, а механізмами: правотворча, правотлумачна та правозастосовна діяльність. В Україні імплементація має змішаний

характер: ратифіковані міжнародні договори стають частиною національного законодавства і мають пріоритет над законами, що свідчить про елементи монізму, водночас процедура ратифікації зберігає дуалістичні риси. Порівняльний аналіз моделей у різних правових системах світу показав переваги та недоліки моністичної (Нідерланди, Франція), дуалістичної (Великобританія) та гібридних моделей. Гібридна модель України дозволяє поєднувати швидкість застосування міжнародних норм у сфері прав людини з необхідністю адаптації їх до національних особливостей.

Моделі імплементації суттєво впливають на ефективність міжнародно-правових норм у національному праві. У розділі 3 визначено основні критерії ефективності: формальна інкорпорація, пріоритет у разі колізій, пряма дія норм, рівень compliance, судова та адміністративна практика, інституційна підтримка та реальний вплив на поведінку суб'єктів права. Моністичні моделі зазвичай підвищують швидкість і повноту виконання, тоді як дуалістичні забезпечують кращу адаптацію, але можуть створювати затримки. Гібридні моделі, до яких належить Україна, намагаються поєднувати переваги обох підходів, хоча їхня ефективність значною мірою залежить від політичної волі, якості законодавства та інституційної спроможності держави.

В Україні існують суттєві проблеми, що знижують ефективність імплементації міжнародного права: концептуальна невизначеність механізмів, нормативні колізії, інституційна фрагментація, недостатній рівень міжнародно-правової культури, брак координації між органами влади та обмежені ресурси, особливо в умовах воєнного стану. Водночас відкриваються значні перспективи підвищення ефективності. Серед них: прийняття спеціального закону про імплементацію міжнародного права, створення єдиного координаційного органу, посилення судової практики через тлумачення, розвиток міжнародно-правової освіти, використання досвіду країн ЄС та активна гармонізація законодавства в рамках

європейської інтеграції. Реалізація цих заходів дозволить підвищити дієвість міжнародних норм у національному правопорядку України.

Загалом, дослідження співвідношення міжнародного і національного права, сучасних моделей імплементації та їхнього впливу на ефективність міжнародних норм підтвердило, що ефективність міжнародного права залежить не лише від обраної теоретичної моделі, але й від якості національних механізмів імплементації, політичної волі держави та рівня інституційного розвитку. Для України оптимальною є подальша еволюція гібридної моделі в бік посилення моністичних елементів у сфері прав людини та гуманітарного права при збереженні необхідного балансу з конституційним суверенітетом. Подальше вдосконалення механізмів імплементації є важливим чинником зміцнення правової системи України, забезпечення її міжнародних зобов'язань та успішної європейської інтеграції.

Таким чином, поставлені в курсовій роботі завдання виконано, а мета дослідження, розкрити співвідношення міжнародного і національного права через призму сучасних моделей імплементації та їхнього впливу на ефективність міжнародних норм, досягнута в повному обсязі.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Антонович М. М. Міжнародне право : навчальний посібник. Київ : Юрінком Інтер, 2021. 384 с.
2. Бехруз Х. Н. Міжнародне публічне право: основи теорії : навчально-методичний посібник, за ред. Х. Н. Бехруз, С. С. Андрейченко, М. В. Грушко та ін. Одеса : Юридика, 2023. 252 с.
3. Войціховський А. В. Міжнародне право : підручни. Харків : Харків. нац. ун-т внутр. справ, 2020. 544 с.
4. Віденська конвенція про право міжнародних договорів від 23.05.1969. *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1890.
5. Декларація про державний суверенітет України від 16.07.1990. *Відомості Верховної Ради УРСР*. 1990. № 31. Ст. 429.
6. Декларація про принципи міжнародного права, що стосуються дружніх відносин і співробітництва між державами відповідно до Статуту Організації Об'єднаних Націй від 24.10.1970. *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1891.
7. Закон України «Про міжнародні договори України» від 29.06.2004 № 1906-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2004. № 50. Ст. 540.
8. Закон України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини» від 23.02.2006 № 3477-IV. *Відомості Верховної Ради України*. 2006. № 30. Ст. 260.
9. Іванюк Н. В. Порівняльно-правовий аналіз взаємозв'язку національного та міжнародного права в умовах інтеграційних процесів. *Чернівецький юридичний вісник*. 2020. Вип. 4. С. 181–186.
10. Камінська Н. В. Імплементация міжнародного права: концептуальні підходи і необхідність модернізації. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2025. Т. 32, № 4. С. 154–163.
11. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР. *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

12. Мицик В. В. (ред.) Міжнародне публічне право : підручник : у 2 т. за ред. В. В. Мицика. Харків : Право, 2020. Т. 1. 648 с.
13. Пальченко А. А. Особливості імплементації норм міжнародного та європейського права до норм національного права. *Соціологія права*. 2025. Вип. 1 (50). С. 150–158.
14. Репецький В. М. Міжнародне право у світі динамічних змін : контури майбутнього міжнародного правопорядку : колективна монографія, за наук. ред. В. М. Репецький, І. В. Земан, В. В. Гутник. Львів Дрогобич : Коло, 2021. 420 с.
15. Ріяд Т. Норми міжнародного права у внутрішньодержавних правових системах: деякі теоретичні та практичні аспекти. *Україна і світ*. 2022. С. 127–139.
16. Слінько Т. М. Імплементація європейських стандартів у сфері свободи вираження поглядів в Основному законі України. *Право та державне управління*. 2025. № 1. С. 252–260.
17. Статут Організації Об'єднаних Націй від 26.06.1945. *Офіційний вісник України*. 2005. № 32. Ст. 1889.
18. Чижмарь В. Ю. Способи імплементації міжнародних виборчих стандартів в національне законодавство України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2023. Вип. 75. С. 131–137.
19. Cassese A. *International*, 2nd ed. Oxford : Oxford University Press, 2005. 613 p.
20. Chayes A. *The new sovereignty: compliance with international regulatory agreements*. Cambridge, MA : Harvard University Press, 1995. 417 p.
21. Hoffmann R., Thorburn Stern R. Monism and dualism in the protection of human rights. *International Journal of Children's Rights*. 2020. Vol. 28, No. 1. P. 1–28.
22. Monism and dualism in international law. *Wikipedia*. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Monism_and_dualism_in_international_law (date of access: 20.03.2026).

23. Shaw M. N. International law. 9th ed. Cambridge : Cambridge University Press, 2021. 1228 p.
24. Shelton D. (ed.) International law and domestic legal systems: incorporation, transformation, and persuasion. Oxford : Oxford University Press, 2011. 749 p.
25. Verdier P. H. International law in national legal systems. *American Journal of International Law*. 2015. Vol. 109, No. 3. P. 514–550.
26. Vienna Convention on the Law of Treaties, 23 May 1969. *United Nations Treaty Series*. Vol. 1155. P. 331.

ДОДАТОК А

Таблиця 3.1. Критерії ефективності міжнародно-правових норм у національному праві та вплив моделей імплементації

Критерій ефективності	Зміст критерію	Основні механізми реалізації	Прояв у національному праві	Вплив моністичної моделі	Вплив дуалістичної моделі	Особливості в Україні (гібридна модель)
Формальна інкорпорація (трансформація)	Належне включення міжнародної норми до національної правової системи	Ратифікація міжнародних договорів; прийняття імплементаційних законів; конституційні норми	Норми стають частиною законодавства та можуть застосовуватися судами	Високий рівень: норми автоматично інтегруються	Середній рівень: необхідна трансформація	Конституція України визнає міжнародні договори частиною національного законодавства
Пріоритет та колізійне регулювання	Визначення юридичної сили міжнародних норм у разі конфлікту з національним правом	Закріплення пріоритету в законодавстві; застосування принципу <i>pacta sunt servanda</i>	Міжнародні норми застосовуються замість суперечливих національних актів	Високий: пріоритет забезпечується безпосередньо	Обмежений: залежить від внутрішнього акту	В Україні міжнародні договори мають пріоритет над законами
Пряма дія (self-executing)	Здатність норми застосовуватись без додаткових актів	Чіткість, визначеність норм; судова практика	Суди можуть безпосередньо застосовувати міжнародні норми	Дуже високий рівень	Низький або відсутній	Частково реалізовано, особливо у сфері прав людини
Compliance (виконання та відповідність)	Реальне дотримання міжнародних норм державою	Моніторинг, звітування, контроль міжнародних органів	Виконання зобов'язань, відсутність системних порушень	Високий за умови політичної волі	Може бути нижчим через складність процедур	Залежить від інституційної спроможності та політичної волі

Судова та адміністративна практика	Активність застосування міжнародних норм судами та органами влади	Судові рішення; адміністративні акти; посилання на міжнародні джерела	Регулярне використання міжнародного права у практиці	Висока активність застосування	Обмежене застосування	В Україні поступово зростає, особливо щодо практики ЄСПЛ
Інституційна та організаційна підтримка	Наявність механізмів забезпечення імплементації	Спеціальні органи; навчання суддів; фінансування; державні програми	Підвищення якості імплементації	Високий рівень наявності інституцій	Часто ускладнений через багаторівневості	Потребує подальшого розвитку та модернізації
Вплив на поведінку суб'єктів права	Реальна зміна поведінки держави, бізнесу та громадян	Правозастосування; контроль; санкції; стимулювання	Забезпечення прав людини, дотримання стандартів	Високий завдяки прямій дії	Нижчий через затримки в імплементації	Частково досягається, але залежить від практики застосування
Швидкість імплементації	Час між прийняттям міжнародної норми та її застосуванням	Спрощені процедури; відсутність додаткових актів	Оперативне введення норм у дію	Висока швидкість	Низька швидкість через законодавчі процедури	Середній рівень, залежить від сфери регулювання
Повнота імплементації	Ступінь відтворення міжнародної норми в національному праві	Деталізація норм; гармонізація законодавства	Відсутність прогалин у регулюванні	Може бути неповною через пряме застосування	Вища повнота через адаптацію	Поєднання обох підходів
Гнучкість адаптації	Можливість пристосування норм до національних умов	Законодавче уточнення; адаптація стандартів	Врахування особливостей правової системи	Низька гнучкість	Висока гнучкість	Оптимальний баланс адаптації та прямої дії

Рівень правової визначеності	Чіткість і передбачуваність застосування норм	Тлумачення судами; стабільна практика	Єдність правозастосування	Високий при чітких нормах	Залежить від якості трансформації	Потребує уніфікації судової практики
Міжнародний контроль і відповідальність	Механізми притягнення держави до відповідальності	Рішення міжнародних судів; санкції; моніторинг	Виконання рішень міжнародних органів	Висока залежність від міжнародних механізмів	Посередній вплив	В Україні важливу роль відіграє ЄСПЛ

Додаток Б

Таблиця 3.2. Основні проблеми імплементації міжнародного права в Україні

Група проблем	Сутність проблеми	Прояв у практиці	Наслідки для ефективності
Концептуальні	Відсутність єдиного підходу до розуміння імплементації	Різні трактування в науці та законодавстві	Фрагментарність механізмів імплементації
Нормативні	Колізії між міжнародними нормами та національним законодавством; неповна гармонізація	Затримки у внесенні змін до законів і кодексів	Ускладнене застосування міжнародних норм
Інституційні	Недостатня координація між органами влади	Відсутність єдиного органу моніторингу	Розпорошеність відповідальності
Судова практика	Непослідовне застосування міжнародного права судами	Обмежене використання норм поза сферою прав людини	Зниження ролі міжнародного права
Практичні (воєнний контекст)	Вплив воєнного стану та окупації територій	Ускладнене виконання міжнародних зобов'язань	Зниження рівня compliance
Освітні та кадрові	Низький рівень міжнародно-правової культури	Недостатня підготовка суддів і посадовців	Помилки у застосуванні норм
Фінансово-організаційні	Обмежені ресурси та перевантаження судів	Проблеми з виконанням рішень міжнародних органів	Затримки у реалізації норм

Додаток В

Таблиця 3.3. Перспективи підвищення ефективності імплементації міжнародного права в Україні

Напрямок вдосконалення	Сутність заходу	Очікуваний результат
Законодавча модернізація	Прийняття спеціального закону або внесення змін до Конституції	Чіткість механізмів імплементації
Інституційна координація	Створення єдиного органу (координаційного центру)	Узгодженість дій органів влади
Розвиток судової практики	Навчання суддів; застосування конформного тлумачення	Активніше використання міжнародного права
Європейська інтеграція	Виконання Угоди про асоціацію з ЄС; гармонізація законодавства	Підвищення стандартів правового регулювання
Імплементація міжнародного кримінального права	Ратифікація Римського статуту та адаптація законодавства	Посилення відповідальності за міжнародні злочини
Цифровізація процесів	Впровадження цифрових систем моніторингу	Підвищення прозорості та контролю
Освітні реформи	Підвищення рівня міжнародно-правової освіти	Формування професійної компетентності
Запозичення досвіду ЄС	Використання моделей поєднання монізму і дуалізму	Оптимізація гібридної моделі України
Міжнародна співпраця	Залучення допомоги міжнародних організацій	Посилення інституційної спроможності